

Інформаційний бюлетень для хворих

Зоб (воло)

ЩО ТАКЕ ЗОБ?

Зоб — це збільшення щитоподібної залози, яка розташована в передній частині шиї нижче щитоподібного хряща (у чоловіків його в народі ще називають кадиком або яблучком). Щитоподібна залоза продукує специфічні гормони. Збільшена залоза може виробляти різну кількість гормонів — зовелику, замалу або достатню.

ЯК ДІЮТЬ ГОРМОНИ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ?

Гормони щитоподібної залози потрапляють від самої залози через кровоплин до всіх органів і тканин людини. Вони контролюють утворення й використання організмом енергії, одержаної із продуктів харчування, і забезпечують нормальну роботу всіх органів і організму в цілому. Гормони щитоподібної залози (вони мають також назву «тиреоїдні гормони») впливають на загальний обмін речовин (метаболізм), що визначає швидкість роботи мозку, серця, м'язів, печінки та інших органів і систем в організмі.

Якщо метаболізм прискорений або уповільнений, людина почуває себе погано. Наприклад,

якщо щитоподібна залоза виробляє недостатню кількість гормонів і обмін речовин уповільнився, можуть відмічатися відчуття втоми та мерзлякуватість. Або навпаки, якщо кількість гормонів надлишкова, людина постійно знервована, емоційно нестійка; у неї вприває все тіло, вона погано переносить тепло.

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ?

Найчастіша причина зоба у світі — брак йоду в харчуванні. Йод — це мікроелемент (тобто речовина, яка є в надзвичайно малих кількостях, але має важливе значення для функціонування організму), що входить до деяких продуктів харчування (йодована сіль, морепродукти тощо), який щитоподібна залоза використовує для синтезу тиреоїдних гормонів.

ЯКІ СИМПТОМИ ЗОБА?

Наявність зоба може не супроводжуватися жодними симптомами, крім потовщення шиї. Проте у випадку зоба великих розмірів можливі симптоми стискання зобом органів шиї, і люди можуть скаржитися:

- на відчуття стискання в горлі;
- кашель;
- охриплість голосу;
- утруднене ковтання;
- утруднене дихання.

ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЇ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ

Коли щитоподібна залоза неактивна, вона не виробляє достатньої кількості тиреоїдних гормонів. Такий стан, що має назву «гіпотиреоз», призводить до уповільнення обміну речовин в організмі.

Найчастіша причина зниження активності щитоподібної залози — хронічний автоімунний тиреоїдит, або хвороба Хашимото. Ця патологія

виникає через розлади в імунній системі, які спричиняють руйнування клітин щитоподібної залози, унаслідок чого остання не в змозі виробляти достатню кількість гормонів. Крім того, специфічні антитіла, які утворюються за цієї патології, блокують утворення гормонів клітинами щитоподібної залози, унаслідок чого їх рівень в організмі знижується.

Підвищена активність щитоподібної залози супроводжується утворенням надмірної кількості тиреоїдних гормонів. Такий стан називається гіпертиреозом, або тиреотоксикозом. У цьому випадку обмін речовин у хворих занадто прискорений.

Найпоширенішою причиною посиленої активності щитоподібної залози стає хвороба, яка має назву «дифузний токсичний зоб», або «хвороба Грейвса — Базедова». За цієї патології імунна система спричиняє утворення специфічних стимуляційних антитіл, які атакують клітини щитоподібної залози та примушують її до посиленої продукції тиреоїдних гормонів.

ЩО СПРИЧИНЯЄ ВИНИКНЕННЯ ЗОБА?

Найчастіші причини збільшення щитоподібної залози:

- хронічний дефіцит йоду;
- хронічний автоімунний тиреоїдит (приводить до гіпотиреозу);
- вузли в одній або в обох частках щитоподібної залози;
- дифузний токсичний зоб (хвороба Грейвса — Базедова, що виявляється гіпертиреозом).

Менш поширеними причинами можуть бути: посилення продукції тиреоїдних гормонів під час вагітності, запалення щитоподібної залози або злоякісність. Зоб також може відмічатись у немовлят, якщо їх щитоподібна залоза працювала ненормально внутрішньоутробно.

ЯКІ ЧИННИКИ ПІДВИЩУЮТЬ РИЗИК РОЗВИТКУ ЗОБА?

До таких чинників належать:

- жіноча стать;
- вік понад 40 років;
- вагітність або менопауза;
- наявність в анамнезі автоімунних захворювань або зоба;

- вплив опромінення або радіологічне лікування з приводу захворювань ший чи грудної клітки;
- недостатній вміст йоду в харчуванні;
- деякі медикаменти.

ЯК ДІАГНОСТУЮТЬ ЗОБ?

Зоб часто виявляють під час огляду, якщо лікар помічає потовщення ший. Також лікар може використати інші дослідження для визначення причини розвитку зоба, такі як:

- визначення рівнів тиреоїдних гормонів, якщо є ознаки гіпо- або гіпертиреозу;
- визначення наявності антитіл при автоімунному тиреоїдиті, УЗД щитоподібної залози для оцінки її об'єму та можливої наявності вузлів.

За наявності вузлів здійснюють їх біопсію — взяття матеріалу з вузла за допомогою спеціальної тонкої голки під контролем УЗД для клітинного обстеження матеріалу з метою визначення походження вузла й розробки подальшої лікувальної тактики.

ЯК ЛІКУЮТЬ ЗОБ?

Лікування залежить від причини зоба, його розмірів та наявної симптоматики. Якщо зоб невеликий і залоза виробляє нормальну кількість гормонів, лікар може запропонувати лише регулярне спостереження.

Можливі методи лікування:

- медикаменти — у разі зниженої або посиленої продукції тиреоїдних гормонів;
- препарати йоду — якщо зоб виник унаслідок хронічного дефіциту йоду;
- хірургічне лікування — використовується нечасто, однак видалення щитоподібної залози, можливо, буде запропоновано у випадку зоба великих розмірів, коли він утруднює дихання чи ковтання, за наявності великих вузлів або злоякісних процесів у залозі.

ЗАПИТАННЯ ДО ЛІКАРЯ

- Що викликало в мене зоб?
- Які можливості лікування?
- Які ризики і які переваги в кожного з методів лікування?
- Скільки часу мені доведеться лікуватися?
- Чи слід мені звернутися до ендокринолога?